

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

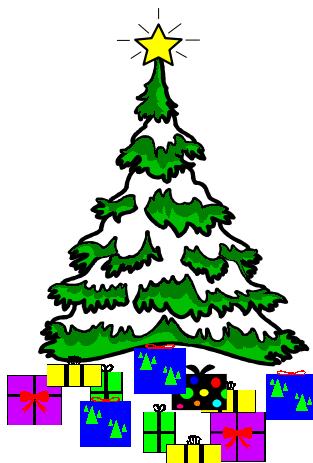
INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/215/2002

WIGILIJNE TRADYCJE POLAKÓW

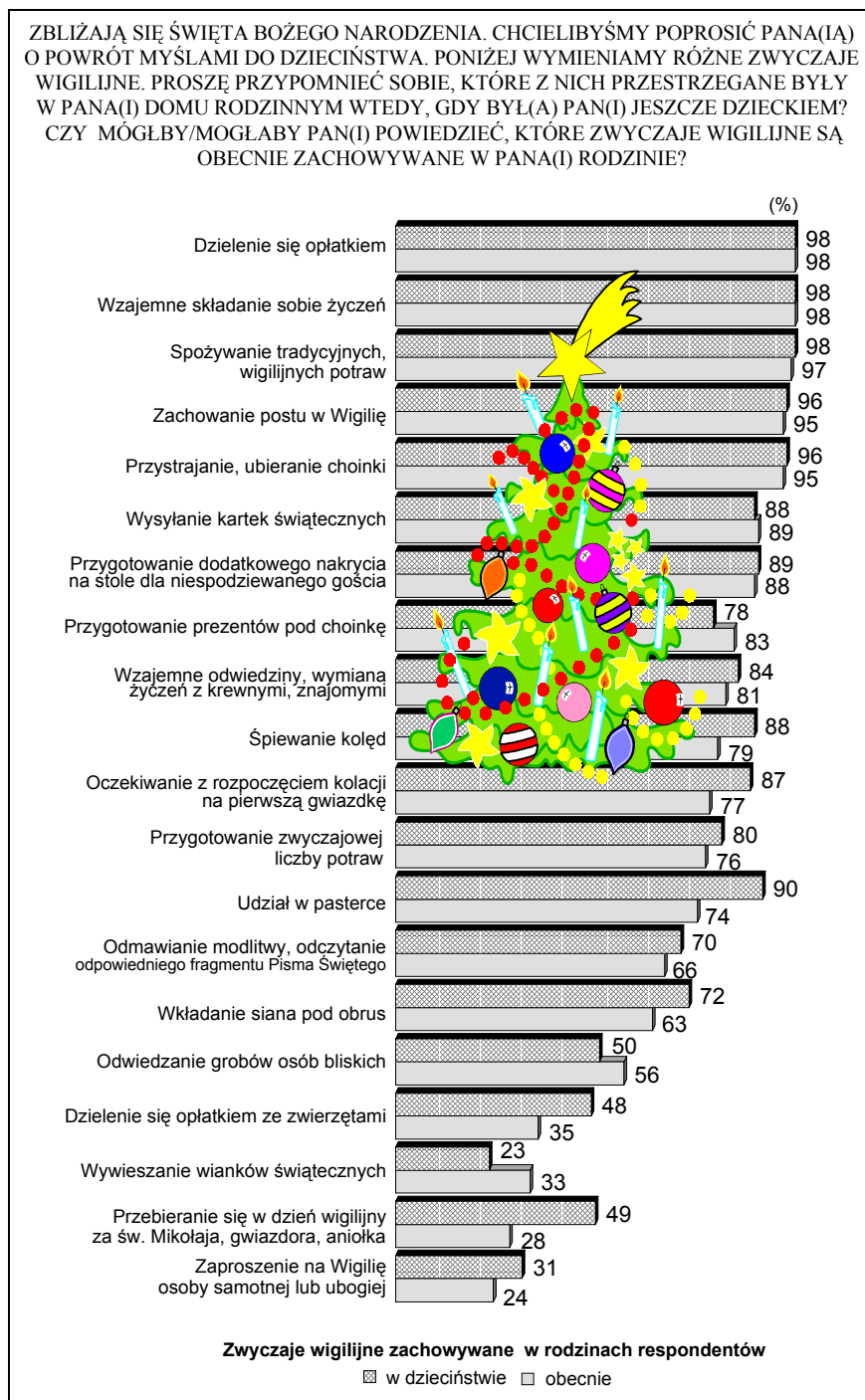
KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Porównanie Wigilii współczesnej i tej z czasów dzieciństwa - odtworzonych na podstawie wypowiedzi badanych - w zasadzie świadczy o trwałości podstawowych tradycji wigilijnych w polskich rodzinach. Jednak odnotowujemy też pewne zmiany.

Tak jak w latach ubiegłych w sondażu grudniowym¹ zamieściliśmy pytania związane z tradycjami wigilijnymi pielęgnowanymi obecnie w polskich rodzinach. Odwołaliśmy się także do wspomnień z dzieciństwa prosząc respondentów o przypomnienie sobie, jakie zwyczaje zachowywane były w ich domu rodzinnym wtedy, gdy byli jeszcze dziećmi.

WIGILIA DZISIAJ

Obraz współczesnej Wigilii, odtworzony na podstawie wypowiedzi badanych, świadczy o silnym przywiązaniu Polaków do tradycji.

Niemal wszystkie polskie rodziny w wigilijny wieczór dzielą się opłatkiem, składają sobie życzenia i - zachowując post - wspólnie spożywają tradycyjne wigilijne potrawy (rzadziej jednak przestrzegają zwyczajowej liczby potraw). Świąteczny nastrój prawie w każdym domu tworzy specjalnie przyozdobiona, rozświetlona choinka, znacznie rzadziej zaś - ozdobny wianek (33%). W Polsce powszechny jest zwyczaj przygotowywania na wigilijnym stole dodatkowego nakrycia dla niespodziewanego gościa (88%) - to staropolska gościnność, a także wywodzący się z czasu powstań i zsyłek obowiązek pamiętania o prześladowanych za ojczyznę nakazują również dzisiaj czekać na nieobecnych. Więż z bliskimi podtrzymujemy także przesyłając życzenia (89%) lub składając je sobie osobiście w czasie wzajemnych odwiedzin (81%). W tym dniu ponad połowa Polaków (56%) odwiedza też groby swoich bliskich. W zdecydowanej większości rodzin (83%) utrzymuje się zwyczaj obdarowywania się prezentami, jednak tylko w części domów (28%) wiąże się on z przebieraniem się kogoś za św. Mikołaja, gwiazdora lub aniołka.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (151), 29 listopada - 2 grudnia 2002, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=986).

Tabela 1

Zwyczaj wigilijne zachowywane obecnie w polskich rodzinach	Wskazania ankietowanych według terminów badań		
	XII '98	XII '00	XII '02
	w procentach		
Dzielenie się opłatkiem	99	98	98
Wzajemne składanie sobie życzeń	99	98	98
Spożywanie tradycyjnych, wigilijnych potraw	98	97	97
Zachowanie postu w Wigilię	95	94	95
Przystrajanie, ubieranie choinki	98	96	95
Wysyłanie kartek świątecznych	-	-	89
Przygotowanie dodatkowego nakrycia na stole dla niespodziewanego gościa	93	91	88
Przygotowanie prezentów pod choinkę	87	86	83
Wzajemne odwiedziny, wymiana życzeń z krewnymi, znajomymi	80	75	81
Śpiewanie kolęd	82	80	79
Oczekiwanie z rozpoczęciem kolacji na pierwszą gwiazdkę	76	78	77
Przygotowanie zwyczajowej liczby potraw	72	75	76
Udział w pasterce	80	79	74
Odmawianie modlitwy, odczytanie odpowiedniego fragmentu Pisma Św.	70	68	66
Wkładanie siana pod obrus	50	59	63
Odwiedzanie grobów osób bliskich	58	56	56
Dzielenie się opłatkiem ze zwierzętami	38	37	35
Wywieszanie wianków świątecznych	-	-	33
Przebieranie się w dzień wigilijny za św. Mikołaja, gwiazdora, aniołka	23	32	28
Zaproszenie na Wigilię osoby samotnej lub ubogiej	-	32	24

Religijny wymiar uroczystości podkreślają takie zwyczaje, jak powszechnie przestrzegany post (95%), wspólne śpiewanie kolęd (79%) oraz udział w pasterce (74%), a także - choć znacznie rzadziej praktykowane - odmawianie przed wieczerzą modlitwy lub odczytanie odpowiedniego fragmentu Pisma Świętego (66%). Do wydarzeń sprzed dwóch tysięcy lat nawiązują też inne zwyczaje. Na przykład, na pamiątkę gwiazdy betlejemskiej (komety) w większości rodzin wieczerza wigilijna rozpoczyna się wraz z pojawieniem się na niebie pierwszej gwiazdki (77%), natomiast atmosferę żłóbka betlejemskiego przywołuje obyczaj chowania pod obrusem siana (63%) oraz - znacznie mniej rozpowszechniony - zwyczaj dzielenia się opłatkiem ze zwierzętami (35%).

Wprawdzie tego wieczoru powszechnie dajemy symbolicznie wyraz naszej gotowości przyjęcia do wigilijnego stołu niespodziewanego gościa, stawiając dla niego dodatkowe nakrycie, to jednak tylko jedna czwarta badanych (24%) deklaruje, że ich rodziny podtrzymują zwyczaj goszczenia na wieczerzy kogoś samotnego lub ubogiego.

Patrząc z perspektywy ostatnich czterech lat można zauważyć, że większość zwyczajów wigilijnych utrzymuje się na niemal niezmienionym poziomie. Warto jednak zwrócić uwagę na odnotowane niewielkie zmiany. Umocnienie tradycji widać na przykładzie dwóch zwyczajów - od roku '98 wyraźnie rośnie liczba rodzin, które w Wigilię wkładają siano pod obrus, stopniowo przybywa też tych, które przestrzegają zwyczajowej liczby potraw wigilijnych. Natomiast niewielkie osłabienie tradycji obserwujemy w dziedzinie wigilijnych praktyk religijnych - coraz mniej rodzin uczestniczy w pasterce i odmawia modlitwę lub czyta Pismo Święte. Stopniowo słabnie też przywiązanie do prezentów. Przede wszystkim jednak coraz mniej rodzin przygotowuje dodatkowe nakrycie dla niespodziewanego gościa, a w porównaniu z rokiem 2000 znacznie zmalała liczba osób zapraszających na Wigilię kogoś, kto potrzebuje wsparcia.

CZY RÓŻNI NAS PRZYWIĄZANIE DO TRADYCJI WIGILIJNYCH?

Najmniej przywiązane do tradycji wigilijnych są rodziny osób, które w ogóle nie uczestniczą w praktykach religijnych (zob. tabele aneksowe). Zrozumiałe, że w porównaniu z innymi znacznie częściej dystansują się one wobec wigilijnych praktyk religijnych, takich jak modlitwa lub czytanie Pisma Świętego czy udział w pasterce. W rodzinach tych rzadziej także śpiewa się kolędy i przestrzega postu. Są one też mniej przywiązane do zwyczajów upamiętniających atmosferę żłóbka betlejemskiego, znacznie rzadziej odwiedzają groby osób bliskich, mniej skłonne są także do wzajemnych odwiedzin i wymiany życzeń. Nieco mniejszą wagę przywiązują też do symbolicznego oczekiwania niespodziewanego gościa i goszczenia osoby samotnej lub ubogiej. Należy jednak podkreślić, że - mimo opisanych różnic - co trzecia rodzina osób niepraktykujących modli się lub czyta Pismo Święte (34%), niemal dwie piąte uczestniczy w pasterce (38%), prawie dwie trzecie (63%) śpiewa kolędy,

a cztery piąte (80%) zachowuje post. Zdecydowana większość z nich przystraja dom choinką (85%), przygotowuje dodatkowe nakrycie dla niespodziewanego gościa (80%) i prezenty dla bliskich (77%), wysyła świąteczne życzenia (81%) i składa je osobiście (71%). Natomiast niemal wszystkie rodziny osób obojętnych religijnie dzielą się opłatkiem, składają sobie życzenia, dbają o to, by na stole wigilijnym znalazły się tradycyjne potrawy.

Pewne zeświecczenie zwyczajów wigilijnych widoczne jest również w rodzinach wielkomiejskich. Mimo że większość z nich zachowuje tradycje, rodziny te rzadziej niż inne modlą się lub czytają Pismo Święte, rzadziej też uczestniczą w pasterce i śpiewają kolędy. Rodziny w wielkich miastach rzadziej również czekają na rozpoczęcie wieczerzy do pierwszej gwiazdki, dzielą się opłatkiem ze zwierzętami i wkładają siano pod obrus. W środowiskach wielkomiejskich mniej rodzin odwiedza także groby osób bliskich. Natomiast częściej niż inne kultywują one zwyczaj obdarowywania się prezentami (91%).

WIGILIA NASZEGO DZIECIŃSTWA

Porównanie Wigilii współczesnej i tej z czasów dzieciństwa - której obraz wyłania się z odpowiedzi respondentów na pytanie o charakterze retrospektywnym - w zasadzie świadczy o trwałości w naszym kraju podstawowych tradycji wigilijnych.

Dzisiaj równie silne jak w dzieciństwie jest przywiązanie Polaków do dzielenia się opłatkiem i składania sobie życzeń, spożywania tradycyjnych wigilijnych potraw, zachowania postu oraz przyozdabiania choinki, a także - do symbolicznego czekania na niespodziewanego gościa. Natomiast w przestrzeganiu pozostałych zwyczajów odnotowujemy zmiany wskazujące głównie na osłabienie tradycji².

Umocniły się w zasadzie tylko trzy obyczaje - obecnie respondenci częściej, niż pamiętają to z czasów dzieciństwa, ozdabiają swoje mieszkania świątecznymi wiankami (wzrost wskazań o 10 punktów) oraz obdarowują się prezentami (wzrost o 5 punktów), częściej też odwiedzają groby swoich bliskich (wzrost o 6 punktów).

² Takie same tendencje zaobserwowaliśmy w roku 2000 - zob. komunikat CBOS „Polska Wigilia w roku 2000”, grudzień 2000 (oprac. B. Wciórka).

Tabela 2

Zbliżają się Święta Bożego Narodzenia. Chcielibyśmy poprosić Pana(ią) o powrót myślami do dzieciństwa. Poniżej wymieniamy różne zwyczaje wigilijne. Proszę przypomnieć sobie, które z nich przestrzegane były w Pana(i) domu rodzinnym wtedy, gdy był(a) Pan(i) jeszcze dzieckiem. Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, które zwyczaje wigilijne są obecnie zachowywane w Pana(i) rodzinie?	W dzieciństwie	Obecnie	Zmiany
	w procentach		
Dzielenie się opłatkiem	98	98	0
Wzajemne składanie sobie życzeń	98	98	0
Spożywanie tradycyjnych, wigilijnych potraw	98	97	0
Zachowanie postu w Wigilię	96	95	-1
Przystrajanie, ubieranie choinki	96	95	-1
Wysyłanie kartek świątecznych	88	89	+1
Przygotowanie dodatkowego nakrycia na stole dla niespodziewanego gościa	89	88	-1
Przygotowanie prezentów pod choinkę	78	83	+5
Wzajemne odwiedziny, wymiana życzeń z krewnymi, znajomymi	84	81	-3
Śpiewanie kolęd	88	79	-9
Oczekiwanie z rozpoczęciem kolacji na pierwszą gwiazdkę	87	77	-10
Przygotowanie zwyczajowej liczby potraw	80	76	-4
Udział w pasterce	90	74	-16
Odmawianie modlitwy, odczytanie odpowiedniego fragmentu Pisma Św.	70	66	-4
Wkładanie siana pod obrus	72	63	-9
Odwiedzanie grobów osób bliskich	50	56	+6
Dzielenie się opłatkiem ze zwierzętami	48	35	-13
Wywieszanie wianków świątecznych	23	33	+10
Przebieranie się w dzień wigilijny za św. Mikołaja, gwiazdora, aniołka	49	28	-21
Zaproszenie na Wigilię osoby samotnej lub ubogiej	31	24	-7

Znacznie zmalało natomiast przywiązanie Polaków do zwyczajów przypominających postać Świętego Mikołaja (spadek odsetka wskazań o 21 punktów) oraz przywołujących atmosferę Betlejem - obecnie mniej rodzin dzieli się opłatkiem ze zwierzętami (spadek o 13 punktów), mniej dba o włożenie siana pod obrus (spadek o 9 punktów) i czeka z rozpoczęciem wieczerzy na pierwszą gwiazdkę (spadek o 10 punktów). Mniejsze jest też przywiązanie do wigilijnych praktyk religijnych - obecnie rodziny znacznie rzadziej uczestniczą w pasterce (spadek odsetka o 16 punktów), rzadziej też śpiewają kolędy (spadek o 9 punktów) i modlą się lub czytają Pismo Święte (spadek o 4 punkty). Na szczególną

uwagę zasługuje też fakt, że obecnie rodziny respondentów rzadziej niż w czasach ich dzieciństwa podtrzymują zwyczaj zapraszania na wieczerzę osoby potrzebującej wsparcia - samotnej lub ubogiej (spadek o 7 punktów).

CZY W TYM ROKU ZAPROSIMY NA WIGILIĘ OSOBĘ SAMOTNĄ LUB UBOGĄ?

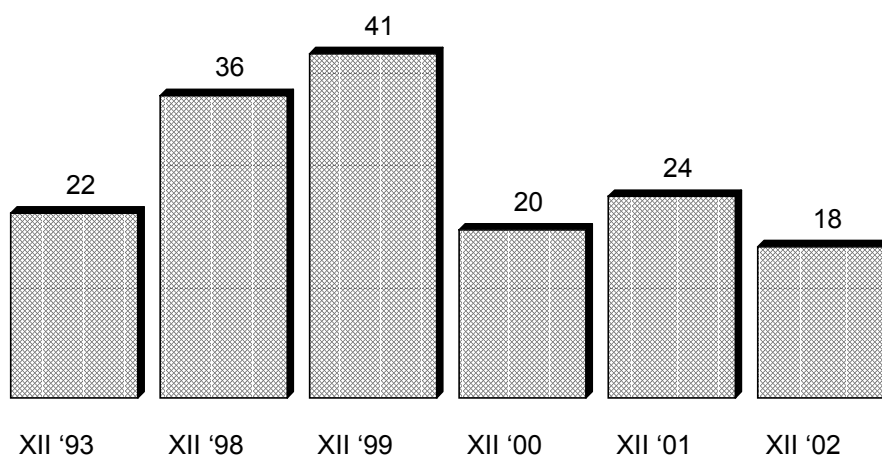
Z deklaracji ankietowanych wynika, że w tym roku prawie jedna szóstka polskich rodzin (16%) zamierza zaprosić na Wigilię osobę samotną, a co jedenasta (9%) - osobę ubogą. Z korelacji obu tych odpowiedzi wynika, że gotowość ugoszczenia kogoś spoza kręgu najbliższej rodziny, kto z powodu swojej samotności lub ubóstwa potrzebuje naszego wsparcia, deklaruje obecnie niespełna jedna piąta Polaków (18%), a więc mniej niż przed rokiem (spadek odsetka o 6 punktów).

Gotowość ugoszczenia w dniu wigilijnym kogoś, kto potrzebuje naszego emocjonalnego lub materialnego wsparcia, najczęściej deklarowali badani w latach 1999 (41%) oraz 1998 (36%). W roku 2000 odsetek planujących tego typu pomoc gwałtownie spadł (20%) i od tego czasu kształtuje się na poziomie zbliżonym do notowanego w grudniu 1993 roku, a więc w czasach, kiedy nasze społeczeństwo przeżywało duże trudności bytowe. Trzeba przy tym podkreślić, że w tym roku liczba rodzin gotowych na przyjęcie pod swój dach osób potrzebujących wsparcia jest niższa niż dziewięć lat temu.

Tabela 3

Terminy badań	Czy w tym roku zaprosi Pan(i) na Wigilię kogoś z dalszej rodziny lub znajomych tylko dlatego, że jest to:					
	osoba samotna			osoba uboga		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach					
XII '93	20	72	8	13	78	9
XII '98	33	60	7	26	65	8
XII '99	38	54	8	34	57	9
XII '00	20	72	8	9	83	8
XII '01	22	71	7	13	80	7
XII '02	16	77	7	9	84	7

**RYŚ. 1. ODSETKI BADANYCH, KTÓRZY DEKLAROWALI ZAMIAR ZAPROSZENIA
NA WIGILIĘ KOGOŚ SAMOTNEGO LUB UBOGIEGO (WEDŁUG TERMINÓW BADAŃ)**

W ciągu ostatnich dziewięciu lat otwarcie na potrzeby osób samotnych i ubogich zmalało przede wszystkim w rodzinach osób niepraktykujących (spadek z 28% do 12%), głównie w rodzinach uczniów i studentów (spadek z 33% do 15%) oraz kadry kierowniczej i inteligencji (spadek z 28% do 15%). Ogólnie rzecz biorąc, spadek liczby osób gotowych nieść pomoc jest widoczny głównie w środowiskach badanych obojętnych religijnie oraz znajdujących się w najlepszym położeniu społecznym, tzn. tych, którzy mają co najmniej średnie wykształcenie, wysokie dochody na osobę w rodzinie, żyją w dobrych warunkach materialnych, mieszkają w dużych miastach.

Nie zmieniła się natomiast wrażliwość rodzin osób praktykujących, znajdujących się w najgorszym położeniu społecznym - niewykształconych, źle sytuowanych, żyjących w złych warunkach materialnych, mieszkańców wsi i małych miast, rencistów, gospodyń domowych, bezrobotnych. Nie odnotowujemy także zmian w postawach rodzin rolników oraz pracujących na własny rachunek poza rolnictwem.

Obecnie gotowość ugoszczenia w czasie Wigilii osoby samotnej lub ubogiej jest wyraźnie związana z religijnością badanych oraz z kondycją materialną ich rodzin. Najczęściej deklarują ją ankietowani uczestniczący w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (29%), najrzadziej zaś - w ogóle niepraktykujący (12%). Równie zróżnicowane są postawy badanych o prawicowych (21%) i lewicowych (12%) poglądach politycznych.

Do najmniej otwartych na potrzeby innych należą też rodziny emerytów (14%), uczniów i studentów (15%), kadry kierowniczej i inteligencji (15%), respondentów dobrze sytuowanych, o dochodach powyżej 600 zł na osobę w rodzinie (14%). Im gorszą natomiast mają ankietowani sytuację finansową rodziny, tym częściej wyrażają gotowość zaproszenia na Wigilię kogoś, kto potrzebuje wsparcia. Deklaracje takie składa ponad jedna piąta osób najuboższych, gospodyń domowych, rencistów, bezrobotnych, a także rolników. Chęć pomocy częściej niż inni wyrażają badani w wieku od 55 do 64 lat (26%).

GDZIE W TYM ROKU SPĘDZIMY WIGILIJNY WIECZÓR?

Tylko nieliczni ankietowani (1%) przyznają, że nie mają zwyczaju obchodzenia Wigilii, natomiast niemal wszyscy będą w ten wieczór świętować. Zdecydowana większość Polaków, podobnie jak co roku, spędzi to święto w rodzinnym domu (75%), a ponad jedna ósma (13%) będzie świętowała u mieszkających niedaleko krewnych lub znajomych. Prawie co trzynasty Polak (8%) wyjedzie do swoich bliskich poza miejsce zamieszkania. Żadna z badanych przez nas osób nie wybiera się w tym czasie na wczasy lub wycieczkę. Tegoroczne plany wigilijne respondentów są więc zbliżone do tych z lat ubiegłych, choć warto odnotować, że w porównaniu z pierwszą połową lat dziewięćdziesiątych oraz rokiem 1999 obecnie nieco mniej osób deklaruje zamiar pozostania w domu.

Tabela 4

Gdzie zamierza Pan(i) spędzić tegoroczną Wigilię?	Wskazania respondentów według terminów badań								
	XII '92	XII '93	XII '95	XII '97	XII '98	XII '99	XII '00	XII '01	XII '02
	w procentach								
U siebie w domu	81	83	83	77	76	80	76	74	75
Wychodzę(imy) do rodziny, krewnych, znajomych	11	11	11	14	14	12	14	16	13
Wyjeżdżam(y) do rodziny, krewnych, znajomych zamieszkających w innej miejscowości	6	5	5	8	8	6	7	8	8
Wyjeżdżam(y) na urlop, wczasy, wycieczkę	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trudno powiedzieć	1	1	1	0	1	1	2	2	3
Nie mam(y) zwyczaju obchodzenia Wigilii	-	1	0	1	1	1	1	0	1

Plany wigilijne Polaków - to, czy spędzą ten wieczór w swoim domu czy też u bliskich - silnie wiążą się z cechami położenia społecznego (zob. tabele aneksowe). Wigilię poza domem - u rodziny, krewnych lub znajomych - najczęściej planują ci, którzy mają większe możliwości podróżowania, tzn. badani znajdujący się w najlepszym położeniu społecznym: przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (40%), pracujący na własny rachunek poza rolnictwem (35%), pracownicy umysłowi niższego szczebla (33%) oraz fizyczno-umysłowi (31%), ludzie z wyższym wykształceniem (34%), najlepiej sytuowani (31%), mieszkańcy miast dużych (31%) i wielkich (32%). Im niższa natomiast pozycja społeczno-zawodowa badanych, niższe wykształcenie i dochody, a także im mniejsze miejsce zamieszkania, tym więcej z nich ma zamiar spędzić wigilijny wieczór u siebie w domu. Znacznie częściej deklaracje takie składają badani praktykujący, niż ci, którzy uczestniczą w praktykach religijnych zaledwie kilka razy w roku lub wcale nie biorą w nich udziału.

Porównanie Wigilii współczesnej i tej z czasów dzieciństwa w zasadzie świadczy o trwałości w naszym kraju podstawowych tradycji wigilijnych. Nie zmieniło się - powszechne w polskich rodzinach - przywiązanie do dzielenia się opłatkiem i składania sobie życzeń, spożywania tradycyjnych wigilijnych potraw, zachowania postu oraz przyozdabiania choinki, a także do symbolicznego oczekiwania niespodziewanego gościa. Natomiast w przestrzeganiu pozostałych zwyczajów odnotowujemy zmiany - głównie wskazujące na osłabienie tradycji. Umocniły się w zasadzie tylko trzy obyczaje - obecnie badani częściej, niż pamiętają to z czasów dzieciństwa, ozdabiają mieszkanie świątecznymi wiankami oraz obdarowują się prezentami, częściej też odwiedzają groby swoich bliskich. Znacznie zmalało natomiast przywiązanie do zwyczajów przypominających postać Świętego Mikołaja oraz przywołujących atmosferę Betlejem - mniej osób wkłada siano pod obrus, mniej też dzieli się opłatkiem ze zwierzętami i czeka z wieczerzą na pierwszą gwiazdkę. Mniejsze jest też

przywiązanie do wigilijnych praktyk religijnych - znacznie rzadziej niż w dzieciństwie Polacy uczestniczą w pasterce, rzadziej śpiewają kolędy, modlą się lub czytają Pismo Święte. Na szczególną uwagę zasługuje też fakt, że obecnie rodziny respondentów rzadziej niż w czasach dzieciństwa podtrzymują zwyczaj zapraszania na wieczerzę osoby samotnej lub ubogiej. To, że Polacy w Wigilię coraz bardziej zamykają się na ludzi potrzebujących wsparcia, znajduje potwierdzenie również w ich tegorocznych planach wigilijnych.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, które zwyczaje wigilijne są obecnie zachowywane w Pana(i) rodzinie? 1 - Przystrajanie, ubieranie choinki; 2 - Przygotowanie prezentów pod choinkę; 3 - Przebijanie się w dzień wigilijny za św. Mikołaja, gwiazdora, aniołka; 4 - Przygotowanie wigilajnej liczby potraw; 5 - Zachowanie postu w Wigilię; 6 - Wkładanie siana pod obrus; 7 - Przygotowanie dodatkowego nakrycia na stole dla niespodziewanego gościa

	(%)							
	1	2	3	4	5	6	7	Liczba osób
Ogółem	95	83	28	76	95	63	88	986
Płeć								
Meżczyźni	93	82	27	75	93	60	86	471
Kobiety	96	84	28	78	96	65	89	515
Wiek								
18-24 lat	94	81	17	68	91	61	89	152
25-34	98	89	35	75	96	59	89	178
35-44	97	91	35	82	95	63	89	198
45-54	96	82	28	81	95	66	88	185
55-64	90	76	29	75	93	62	88	112
65 lat i więcej	91	74	19	74	97	64	83	161
Miejsce zamieszkania								
Wies	96	77	33	77	98	72	90	362
Miasto do 20 tys.	95	85	24	75	95	56	88	147
20-100 tys.	96	84	24	76	96	61	89	180
101-500 tys.	91	87	23	80	90	60	87	184
501 tys.i więcej mieszk.	94	91	24	72	89	65	82	113
Wykształcenie								
Podstawowe	93	74	24	72	96	67	85	276
Zasadnicze zawodowe	98	84	32	80	96	62	92	250
Średnie	95	86	29	78	94	59	86	364
Wysze	93	93	26	76	88	66	88	96
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	93	97	30	74	90	69	90	67
Prac.umysł.niż.szczebla	98	90	30	84	97	62	89	77
Pracownicy fiz.- umysł.	99	94	32	80	93	57	86	91
Robotnicy wykwalifikowani	97	85	31	88	98	59	97	78
Robotnicy niewykwalifik.	99	96	36	79	99	56	82	26
Rolnicy	95	74	38	80	100	85	88	49
Pracujący na własny rach.	93	85	31	75	94	47	84	53
Bierni zawodowo								
Renciści	93	70	31	74	94	61	88	104
Emeryci	92	78	23	75	96	63	86	193
Uczniowie i studenci	89	75	13	63	87	61	84	78
Bezrobotni	98	82	34	72	93	67	88	126
Gospodynie domowe i inni	94	87	20	84	96	62	92	44
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	99	91	27	80	92	69	90	140
społce właścicieli	96	90	31	82	99	50	89	64
prywatnych i państwa	96	91	34	79	96	55	88	194
sekt. pryw. poza rolnict.	92	75	26	76	98	78	88	89
prywatnym gosp. rolnym								
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	99	79	31	79	96	70	92	138
300-399	98	77	19	74	97	67	90	85
400-599	92	81	23	77	95	63	87	183
600-800	95	82	32	78	93	61	85	145
Powyżej 800 zł	92	89	28	79	90	59	87	139
Ocena własnych war. mater.								
Złe	94	75	28	72	96	63	87	313
Średnie	96	86	29	79	95	63	89	433
Dobre	93	87	25	77	92	62	86	240
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	93	80	24	85	93	70	88	72
Raz w tygodniu	96	83	31	80	98	68	90	508
1-2 razy w miesiącu	97	85	24	74	96	61	88	112
Kilka razy w roku	97	86	28	74	92	59	86	197
W ogóle nie uczestniczy	85	77	19	63	80	38	80	97
Poglądy polityczne								
Lewica	96	89	25	81	92	55	89	237
Centrum	95	84	30	73	95	63	86	297
Prawica	96	84	34	80	96	68	89	178
Trudno powiedzieć	92	75	24	74	95	66	87	273

Tabela 1 (cd.). Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, które zwyczaje wigilijne są obecnie zachowywane w Pana(i) rodzinie? 8 - Zaproszenie na Wigilię osoby samotnej lub ubogiej; 9 - Oczekiwanie z rozpoczęciem kolacji na pierwszą gwiazdkę; 10 - Odmawianie modlitwy, odczytanie odpowiedniego fragmentu Pisma Świętego; 11 - Dzielenie się opłatkiem; 12 - Wzajemne składanie sobie życzeń; 13 - Spożywanie tradycyjnych, wigilijnych potraw; 14 - Śpiewanie kolęd

	(%)							
	8	9	10	11	12	13	14	Liczba osób
Ogółem	24	77	66	98	98	97	79	986
Płeć								
Meżczyźni	21	78	67	97	97	97	78	471
Kobiety	27	77	65	98	98	97	80	515
Wiek								
18-24 lat	17	69	56	98	98	97	72	152
25-34	21	78	63	98	99	98	76	178
35-44	26	84	67	97	97	97	86	198
45-54	35	78	70	98	97	96	84	185
55-64	23	78	65	96	96	97	71	112
65 lat i więcej	20	76	74	97	98	97	83	161
Miejsce zamieszkania								
Wies	26	82	75	98	98	98	85	362
Miasto do 20 tys.	24	80	72	97	97	96	75	147
20-100 tys.	25	74	71	95	96	96	79	180
101-500 tys.	22	79	55	98	98	98	81	184
501 tys.i więcej mieszk.	21	61	38	99	99	97	63	113
Wykształcenie								
Podstawowe	23	82	69	97	96	96	81	276
Zasadnicze zawodowe	27	86	70	99	98	97	84	250
Średnie	25	71	69	98	98	98	75	364
Wyższe	19	67	57	96	98	98	79	96
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	19	72	55	95	96	98	75	67
Prac.umysł.niz.szczebła	23	80	63	98	100	99	78	77
Pracownicy fiz.- umysł.	30	79	59	100	100	96	86	91
Robotnicy wykwalifikowani	23	81	69	99	100	97	83	78
Robotnicy niewykwalifik.	41	97	73	100	100	99	87	26
Rolnicy	28	74	72	100	98	100	81	49
Pracujący na własny rach.	34	71	56	97	97	95	74	53
Bierni zawodowo								
Renciści	23	84	78	96	94	93	88	104
Emeryci	20	73	70	98	98	98	77	193
Uczniowie i studenci	12	61	56	96	95	95	67	78
Bezrobotni	28	85	63	98	98	98	77	126
Gospodynie domowe i inni	30	81	75	98	98	96	85	44
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	30	79	67	97	98	97	83	140
spółce właścicieli	26	92	55	99	99	96	77	64
prywatnych i państwa	23	73	62	98	99	98	78	194
sekt. pryw. poza rolnict.	24	77	62	100	99	100	82	89
prywatnym gosp. rolnym								
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	32	87	72	99	99	99	85	138
300-399	23	85	75	99	98	100	74	85
400-599	26	79	67	95	95	96	82	183
600-800	20	75	64	98	98	95	76	145
Powyżej 800 zł	20	72	61	97	97	96	76	139
Ocena własnych war. mater.								
Złe	25	80	69	97	98	97	79	313
Średnie	24	79	66	99	98	97	82	433
Dobre	23	71	63	96	97	96	75	240
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	36	78	81	93	93	92	79	72
Raz w tygodniu	26	81	76	99	99	98	83	508
1-2 razy w miesiącu	23	78	57	97	97	98	76	112
Kilka razy w roku	20	74	56	97	97	98	79	197
W ogóle nie uczestniczy	17	65	34	93	94	93	63	97
Poglądy polityczne								
Lewica	21	80	62	98	99	98	77	237
Centrum	26	75	64	98	97	96	81	297
Prawica	26	79	72	99	99	98	82	178
Trudno powiedzieć	24	77	68	96	96	97	77	273

Tabela 1 (cd.). Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, które zwyczaje wigilijne są obecnie zachowywane w Pana(i) rodzinie? 15 - Wzajemne odwiedziny, wymiana życzeń z krewnymi, znajomymi; 16 - Odwiedzanie grobów osób bliskich; 17 - Udział w pastercie; 18 - Dzielenie się opłatkiem ze zwierzętami; 19 - Wywieszanie wianków świątecznych; 20 - Wysyłanie kartek świątecznych

	(%)							
	15	16	17	18	19	20	Nie wybrał nic	Liczba osób
Ogółem	81	56	74	35	33	89	3	986
Płeć								
Meżczyźni	83	52	73	34	31	88	3	471
Kobiety	79	60	74	36	35	89	3	515
Wiek								
18-24 lat	87	52	83	44	35	90	2	152
25-34	88	49	74	27	40	92	1	178
35-44	85	56	75	33	37	88	2	198
45-54	77	68	76	39	34	91	2	185
55-64	74	62	70	34	25	85	8	112
65 lat i więcej	71	52	64	32	25	84	5	161
Miejsce zamieszkania								
Wies	80	60	86	53	36	86	3	362
Miasto do 20 tys.	76	56	72	28	35	90	3	147
20-100 tys.	80	65	70	24	41	91	3	180
101-500 tys.	86	52	68	23	29	90	3	184
501 tys.i więcej mieszk.	84	39	50	21	18	91	1	113
Wykształcenie								
Podstawowe	76	56	76	42	30	84	6	276
Zasadnicze zawodowe	84	66	82	38	41	90	1	250
Srednie	82	53	71	29	34	92	2	364
Wyzsze	83	45	57	27	21	87	2	96
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	90	55	64	31	25	89	2	67
Prac.umysł.hiz.szczebia	91	50	73	26	26	95	1	77
Pracownicy fiz. - umysł.	88	56	78	26	26	94	0	91
Robotnicy wykwalifikowani	82	64	80	26	43	92	0	78
Robotnicy niewykwalifik.	72	61	90	27	34	94	0	26
Rolnicy	67	84	66	30	30	94	0	49
Pracujący na własny rach.	82	49	57	23	43	81	5	53
Bierni zawodowo								
Renciści	74	62	78	41	30	85	7	104
Emeryci	70	52	62	32	21	86	5	193
Uczniowie i studenci	79	50	78	44	26	87	5	78
Bezrobotni	88	61	84	35	38	88	2	126
Gospodynie domowe i inni	81	54	76	35	41	90	4	44
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	89	61	76	31	37	92	1	140
spółce właścicieli	83	53	72	20	42	93	1	64
prywatnych i państwa	87	53	71	30	43	91	1	194
sekt. przyw. poza rolnict.	87	53	71	30	43	91	1	194
prywatnym gosp. rolnym	74	64	75	49	24	83	3	89
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	82	64	89	41	34	87	2	138
300-399	78	64	80	46	26	90	1	85
400-599	82	58	75	29	36	89	5	183
600-800	79	56	68	32	29	87	3	145
Powyżej 800 zł	79	47	58	18	27	89	3	139
Ocena własnych war. mater.								
Zle	76	58	76	38	29	87	4	313
Srednie	84	57	76	34	33	90	2	433
Dobre	82	53	66	31	41	90	3	240
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	88	68	78	38	50	87	7	72
Raz w tygodniu	84	62	83	40	32	92	1	508
1-2 razy w miesiacu	78	53	76	25	30	88	2	112
Kilka razy w roku	78	48	63	28	37	86	4	197
w ogóle nie uczestniczy	71	39	38	29	23	81	6	97
Poglady polityczne								
Lewica	83	56	70	31	34	92	2	237
Centrum	83	56	74	37	31	87	3	297
Prawica	86	58	70	29	31	93	1	178
Trudno powiedziec	73	56	78	39	37	85	5	273

Tabela 2. Czy zaprosi Pan(i) na Wigilię kogoś z dalszej rodziny lub znajomych tylko dlatego, że jest to osoba samotna lub uboga? 1 - Odsetki ankietowanych, którzy zamierzają zaprosić osobę samotną lub ubogą; 2 - Odsetki pozostałych ankietowanych

	1	2	Liczba osób
Ogółem	18	82	986
Płeć			
Meżczyźni	16	84	471
Kobiety	19	81	515
Wiek			
18-24 lat	17	83	152
25-34	12	88	178
35-44	18	82	198
45-54	25	75	185
55-64	26	74	112
65 lat i więcej	10	90	161
Miejsce zamieszkania			
Wies	17	83	362
Miasto do 20 tys.	21	79	147
20-100 tys.	14	86	180
101-500 tys.	21	79	184
501 tys.i więcej mieszk.	15	85	113
Wykształcenie			
Podstawowe	17	83	276
Zasadnicze zawodowe	20	80	250
Średnie	17	83	364
Wysze	17	83	96
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	15	85	67
Prac.umysł.niz.szczebła	18	82	77
Pracownicy fiz.- umysł.	17	83	91
Robotnicy wykwalifikowani	18	82	78
Robotnicy niewykwalifik.	13	87	26
Rolnicy	21	79	49
Pracujący na własny rach.	20	80	53
Bierni zawodowo			
Renciści	22	78	104
Emeryci	14	86	193
Uczniowie i studenci	15	85	78
Bezrobotni	21	79	126
Gospodynie domowe i inni	23	77	44
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	20	80	140
spółce właścicieli	14	86	64
prywatnych i państwa	16	84	194
sekt. pryw. poza rolnict.	20	80	89
prywatnym gosp. rolnym			
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	22	78	138
300-399	18	82	85
400-599	19	81	183
600-800	14	86	145
Powyżej 800 zł	15	85	139
Ocena własnych war. mater.			
Złe	19	81	313
Średnie	19	81	433
Dobre	14	86	240
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	29	71	72
Raz w tygodniu	18	82	508
1-2 razy w miesiącu	17	83	112
Kilka razy w roku	18	82	197
W ogóle nie uczestniczy	12	88	97
Poglądy polityczne			
Lewica	12	88	237
Centrum	19	81	297
Prawica	21	79	178
Trudno powiedzieć	19	81	273

Tabela 3. Gdzie zamierza Pan(i) spędzić tegoroczną Wigilię?
1 - U siebie w domu; 2 - Wychodzimy/wychodzę do rodziny, krewnych, znajomych; 3 - Wyjeżdżam(y) do rodziny, krewnych, znajomych zamieszkających w innej miejscowości; 4 - Wyjeżdżam(y) na urlop, wczasy, wycieczkę; 5 - Trudno powiedzieć; 6 - Nie mam(y) zwyczaju obchodzenia Wigilii

	(%)						Liczba osób
	1	2	3	4	5	6	
Ogółem	75	13	8	0	3	1	986
Płeć							
Mężczyźni	76	12	7	0	3	1	471
Kobiety	74	14	8	0	2	1	515
Wiek							
18-24 lat	78	15	4	0	2	1	152
25-34	65	18	15	0	1	0	178
35-44	74	15	7	0	3	2	198
45-54	77	10	10	0	3	1	185
55-64	80	7	3	2	5	3	112
65 lat i więcej	79	13	5	0	3	0	161
Miejsce zamieszkania							
Wies	88	6	4	1	2	1	362
Miasto do 20 tys.	71	12	12	0	3	2	147
20-100 tys.	71	12	11	0	4	2	180
101-500 tys.	65	22	9	0	3	1	184
501 tys. i więcej mieszk.	63	24	8	0	4	1	113
Wykształcenie							
Podstawowe	84	8	4	1	1	2	276
Zasadnicze zawodowe	81	11	5	0	3	1	256
Średnie	68	19	9	0	6	1	364
Wyższe	60	14	20	0	6	0	96
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	58	22	18	0	3	0	67
Prac. umysł. niż. szczebla	64	18	15	0	3	0	77
Pracownicy fiz. - umysł.	69	23	8	0	0	0	91
Robotnicy wykwalifikowani	78	14	6	0	2	0	78
Robotnicy niewykwalifik.	78	8	8	0	6	0	26
Rolnicy	94	6	0	0	0	0	49
Pracujący na własny rach.	51	18	17	0	11	2	53
Bierni zawodowo							
Renciści	77	6	7	2	5	3	104
Emeryci	81	11	4	0	4	0	193
Uczniowie i studenci	82	13	1	0	0	4	78
Bezrobotni	78	10	8	0	2	1	126
Gospodynie domowe i inni	81	9	8	0	0	2	44
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	70	18	9	0	3	0	140
społce właścicieli	72	15	12	0	1	1	64
prywatnych i państwa	64	17	13	0	4	1	194
sekt. prywat. poza rolnict.	87	10	1	0	2	0	89
prywatnym gosp. rolnym							
Dochody na jedną osobę							
Do 299 zł	86	11	2	0	0	0	138
300-399	81	10	7	0	2	0	85
400-599	77	9	9	0	1	3	183
600-800	73	17	5	0	3	1	145
Powyżej 800 zł	64	19	12	0	5	0	139
Ocena własnych war. mater.							
Złe	79	11	7	0	1	1	313
Średnie	76	13	7	0	3	1	433
Dobre	68	16	10	1	4	1	240
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	81	11	0	0	2	7	72
Raz w tygodniu	78	13	7	0	2	0	508
1-2 razy w miesiącu	82	13	3	0	2	1	112
Kilka razy w roku	66	16	13	1	4	0	197
W ogóle nie uczestniczy	67	13	8	0	8	3	97
Poglądy polityczne							
Lewica	71	13	11	1	5	0	237
Centrum	76	15	6	0	2	1	297
Prawica	73	18	7	0	2	0	178
Trudno powiedzieć	79	9	6	0	3	2	273